

Прості пивні чудеса

ГАЛИНА ГЛОДЗЬ

29 КВІТНЯ 2024

Буденні чудеса мене захоплюють. Звісно, заспокоєння бурі, відведення вогню чи білокація — це надзвичайно й видовишно, а чудесам за визначенням належить бути надзвичайними. Проте коли я перебираю в пам'яті свої улюблені історії про святих, на перший план виходить усілякий начебто дріб'язок.

Фото: Daniel Vogel

Скажімо, лілія, що виростає з вуст покійного ченця, що за життя дуже старанно молився до Діви Марії; чи досконала рима, яку Богородиця підказує поетові для гімну про Себе; чи стигла інжирина, яка у квітні падає в долоню Франчесці Римській; чи м'ясо, яким свята Бригіда частує голодного песика — а воно потім чудесно відновлюється, щоб увечері нагодувати іще й поважних гостей. (Не будемо наразі про те, що примноження м'яса технічно здається не набагато простішим за білокацію). Є в цих маленьких, необов'язкових чудесах щось напрочуд людяне. Щось про те, що спільнота святих чуває над нами не тільки в ситуаціях життя і смерті, а й у повсякденних клопотах.

Особливо ж цікаво думати про чудеса, які дослідник Роберт Бартлетт називає чудесами провізії¹: адже що може бути буденнішим, а водночас важливішим для життя, ніж їжа й питво? Святі примножують продукти, зберігають їх, знаходять там, де їх не мало би бути, чи навіть творять із чогось цілковито неістивного. Зрештою, сам Ісус дав приклад того, як це робити, коли спершу перетворив воду на вино в Кані Галилейській, а потім нагодував цілий натовп п'ятьма хлібами і двома рибами — так, що ще й повні кошики їжі лишилися.

Утім, і серед чудес цього, так би мовити, жанру, теж можна знайти трохи буденніші, тихіші — принаймні мені такими здаються пивні чудеса. Навіть риторика їхня якась приземлена: якщо в сюжетах про вино агіографи часто наголошують, що чудесний трунок виявляється вишуканим і коштовним, то в історіях про пиво важливо, щоб воно тамувало спрагу і свіжило. Про вишуканість, звісно, не йдеться: пиво було в середньовіччі дуже популярним, та мало все-таки репутацію простацького, ба навіть варварського напою.

Напрочуд багато пивних чудес пов'язано з ірландськими святими, і це, в принципі, логічно. Ірландія — північна, а тому пивна, а не винна країна, і там, де святий Домінік примножує вино, святий Колумбан розливає пиво. Власне, з цього типового чуда, приклад якого колись показав сам Ісус, можна й розпочати мандрівку в пов'язані з пивом сюжети. Одного дня шістдесят ченців працювали в полі, і Колумбан прийшов до них в обід, щоб разом поїсти. Проте виявилось, що в них із собою тільки дві буханки хліба і трошки пива. Святий помолвився над цими невеличкими запасами — і їх вистачило на всіх.

Іншим разом чернець із Колумбанового монастиря пішов у погріб, щоб набрати глечик пива до вечері. Та щойно він вийняв із бочки чіп, Колумбан покликав його в якійсь справі. Чернець побіг виконувати завдання, зовсім забувши, що пиво собі ллється, і тільки потім зрозумів, що лишив бочку відкоркованою. Він із жахом спустився в погріб — і побачив, що глечик стоїть повний по вінця, але більше ні краплинки пива з бочки не вилилося. Це чудо стає ще цікавішим, якщо подумати про нього в контексті Колумбанового уставу: святий дуже суворо ставився до марнування пива, і тому, хто його розлив через недбальство, доводилося за

трапезою пити воду, поки він не «компенсував» своїм братам втраченого. І хоча ми не знаємо, про що думав чернець із чуда, коли стрімголов мчав у погріб, щоб оцінити масштаби катастрофи, за простою можна уявити, як його думки заповнила гнітюча перспектива довгих тижнів на самій воді.

Середньовічний чернець біля бочки з чимось вочевидь смачним.

Інший видатний зберігач пива — це святий Айдан, єпископ Фернський. Одного разу йому, ще звичайному ченцеві, довірили місію привезти в монастир кілька бочок пива. На крутому схилі підвода зачепилася за камінь і некеровано полетіла вниз. Однак Айдан встиг зробити знак хреста — і після цього віз зупинився, бочки виявилися цілі, а воли не постраждали.

Ще одному ірландському святому, Молау Клонфертському, навіть не довелося бути близько, щоб учинити пивне чудо. Його житіє розповідає про вишуканий королівський бенкет, гостей на якому зненацька почало нудити — і вони зрозуміли, що напилися зіпсованого пива. На щастя, поруч якраз проходив чоловік, який повертався з прощі до святого Молау із цінною реліквією — його черевиком. Він побачив бідолашних гостей і, щоб допомогти їм, занурив черевик святого в бочку з пивом. Напій чудесно очистився, усім зненацька стало краще, і на radoшах, каже агіограф, вони пили так, що дуже сп'яніли.

Та найбільше пивних історій, мабуть, пов'язано з Бригідою Кілдерською, годувальницею песиків, порадицею в любовних справах і заступницею в разі небажаної вагітності. Чудеса почалися ще в її ранньому дитинстві. Якось годувальниця Бригіди захворіла, і дівчинка сказала, що від цієї недуги допоможе пиво. Але пива в хаті якраз не було, тож майбутній святій довелося перетворити на нього воду. І справді, годувальниця одужала, щойно скуштувавши напій.

Згодом Бригіда, вже подорослішавши, доглядала за прокаженими, і коли в них закінчилися запаси пива, перетворила на нього воду в купелі (деякі версії цього чуда наголошують, що вода була брудна). Є також історія про те, що якось у цей лепрозорій прибули єпископські посланці, і Бригіда їх частувала саме пивом, перетвореним із купельної води, — на жаль, чудо не спиняється на тому, чи знали високі гості, де саме взявся їхній напій, і як на цю інформацію зреагували.

Одне дуже просте (і цілковито необов'язкове — зовсім у стилі сюжету про те, як під час утечі до Єгипту Діві Марії запраглося вишень і, попри несезон, молоде деревце нахилило до неї гілку з уमितь достиглими плодами) чудо розповідає, як Бригіда несла глечик води, але уявила, як гарно було б, якби в цьому глечичку виявилось пиво. Замріявшись, вона подякувала Богові за дар пива — і Він почув її радісну молитву та справді перетворив на пиво вміст глечика. Утім, як порядна свята, вона радо ділилася з іншими. В один особливо голодний рік Бригіда вирішила забезпечити пивом на Великдень вісімнадцять церков зі своєї дієцезії; і хоча в неї, як і у всіх, було дуже мало зерна, із цих кількох жменьок вийшло стільки пива, що його допили аж через тиждень після Пасхи.

Звісно, не всі святі були прихильними до напою, від якого навіть у чудесах, як ми вже бачили, можна дуже сп'яніти — а що вже казати про неідеальних людей у звичайному житті. Скажімо, святий Станіслав, єпископ Краківський і мученик, дуже не любив, коли з озера, куди 1079 року вкинули його розчленоване тіло, намагалися набрати води для пивоваріння — і кожного такого сміливця приковував до землі, доки той не розумів своєї помилки й не каявся. Утім, відверта ворожість траплялася рідко; зазвичай святі розуміли, який важливий для спільноти «рідкий хліб» (адже у випадку середньовічного пива справді йшлося не тільки про тамування спраги, а й про необхідні калорії), і сприяли його виробництву. «Діалоги про чудеса» Цезарія Гейстербаського містять аж дві історії про те, як Господь відводить пожежу від броварень у Кельні (обидві, до речі, належать жінкам). В одному з цих випадків, пише Цезарій, броварка помолилася по допомогу до апостолів, для церкви яких якраз і варила пиво, — і вони зберегли її будинок, хоча й дозволили, щоб їхній храм частково згорів. Бачите, видовищність пивним чудесам теж інколи властива.

Бригіді Кілдерській приписують вірш, лірична героїня якого зізнається, що радо перетворила б на пиво ціле озеро й подарувала б його Богові — щоб і янголи, і святі, і сам Господь пили й раділи. І якщо подивитися на розмаїття пивних чудес (і, скажімо, на пріоритети апостолів у кельнському випадку), то виникає враження, що спільнота святих була б цілком не проти приєднатися до такого бенкету.

ГАЛИНА ГЛОДЗЬ

29 КВІТНЯ 2024

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**

Примітки

1. Robert Bartlett, *Why Can the Dead Do Such Great Things? Saints and Worshippers from the Martyrs to the Reformation*. Princeton University Press, 2013.